

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΕΝΝΟΙΕΣ & ΟΡΙΣΜΟΙ

ΜΟΝΑΔΕΣ

ΜΗΚΟΣ, ℓ

ΧΡΟΝΟΣ, t

ΜΑΖΑ, m

Κυκλική συχνότητα: $\omega \equiv 2\pi/t = 2\pi\nu$ ..... $[\omega] = 1/[t]$

Ταχύτητα: $v \equiv dr/dt$ ..... $[v] = [\ell]/[t]$

Επιτάχυνση: $a \equiv dv/dt$ ..... $[a] = [\ell]/[t]^2$

Γωνιακή επιτάχυνση: $\dot{\omega} \equiv d\omega/dt$ ..... $a \equiv dv/dt$

Πυκνότητα μάζας: $\rho_M \equiv dm/dV$ ..... $[\rho_M] = [m]/[\ell]^3$

Ορμή: $p = mv = (\varepsilon/c^2)v$ ..... $[p] = [m][\ell]/[t]$

Στροφορμή: $L = r \times p$ ..... $[L] = [m][\ell]^2/[t]$

Δύναμη, F ..... $[F] = [E]/[\ell] = [m][\ell]/[t]^2$

Ενέργεια: $E = E_o + E_K + E_\Delta$ ..... $[E] = [m][\ell]^2/[t]^2$

Εσωτερική ενέργεια, U

$$E_o + E_K = \sqrt{m_o^2 c^4 + c^2 p^2}$$

Κινητική ενέργεια, $E_K \approx p^2/2m$

Δυναμική ενέργεια, E_Δ

Έργο, $W = \int \mathbf{F} \cdot d\ell$

Θερμότητα, Q

Θερμοκρασία, T : εμφανίζεται φυσικά ως $k_B T$ ..... $[k_B T] = [E]$

→ Εντροπία $S = k_B \ln \Delta \Gamma_N(U, V) = -k_B \sum_i P_i \ln P_i$ ..... $[S] = [E]/[T] = [k_B]$

→ **Χημικό δυναμικό** $\mu = (\partial U / \partial N)_{S, V}$ ..... $[\mu] = [E]$

Πίεση $P = F/A = E/V$ ..... $[P] = [F]/[\ell]^2 = [E]/[\ell]^3$

Ροπή Δύναμης $M \equiv r \times F$ ..... $[M] = [E]$

Ηλεκτρικό φορτίο, q ..... $[q] = *$

Πυκνότητα ηλεκτρικού φορτίου $\rho_q = dq/dV$ ..... $[q]/[\ell]^3$

Ηλεκτρικό ρεύμα $I \equiv dq/dt$ ..... $[I] = [q]/[t]$

Πυκνότητα ηλεκτρικού ρεύματος $\mathbf{j} \equiv I/A$ ..... $[j] = [q]/[t][\ell]^2$

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΕΝΝΟΙΕΣ & ΟΡΙΣΜΟΙ (συνέχεια)

Ηλεκτρικό πεδίο $\mathbf{E} \equiv \mathbf{F}_e/q$ ..... $[\mathbf{E}] = [E]/[\ell][q]$

ΗΕΔ, $\equiv \oint \mathbf{E} \cdot d\ell$ ..... $[\text{ΗΕΔ}] = [E]/[q]$

Μαγνητικό πεδίο $\mathbf{B} \equiv \mathbf{F}_m(c)/qv$

Ροή διανυσματικού πεδίου $\mathbf{A}$, $\Phi_A = \iint d\mathbf{S} \cdot \mathbf{A}$

Κυκλοφορία διανυσματικού πεδίου $\mathbf{A}$, $K = \oint d\ell \cdot \mathbf{A}$

→ Πυκνότητα ροής του βαθμωτού μεγέθους $\mathbf{A}$: $\mathbf{j}_A = \rho_A \cdot \mathbf{v}_A$

Παράγωγα μεγέθη

Ροπή αδράνειας $I = \sum_i m_i \rho_i^2$ (τύποι για κυκλικό δακτύλιο και σφαιρικό φλοιό)

Θερμοχωρητικότητα $C = \frac{dQ}{dT}$

→ Μέτρα ελαστικότητας B , μ_s , $B = -V \left(\frac{\partial P}{\partial V} \right)$, $[B] = [P]$

Διπολική ροπή $\mathbf{p}_e$, $[p_e] = [q][\ell]$

Ηλεκτρική αντίσταση, $R = V_e / I$, $[V_e] = [\text{ΗΕΔ}]$

Ειδική ηλεκτρική αντίσταση, ρ_e : $R = \rho_e \ell / A$, $\sigma_e = 1 / \rho_e$, $[\rho_e] = [R][\ell]$

Χωρητικότητα, $C_e = q / V_e$

Αυτεπαγωγή, $L_e = \Phi_B / I$, Φ_B ροή του $\mathbf{B}$

Διηλεκτρική συνάρτηση, ϵ

Μαγνητική διαπερατότητα, μ

→ Επιφανειακή τάση, σ , $[\sigma] = [E]/[\ell]^2$

→ Ιξώδες, η , $[\eta] = [P][t]$

Δείκτης διάθλασης, $n = \sqrt{\epsilon\mu}$, G-CGS

→ Πολωσιμότητα, $a = \mathbf{p}_e / E$, $[a] = [\ell]^3$, G-CGS

→ Επιδεκτικότητα χ , $\epsilon = 1 + 4\pi\chi$, G-CGS

*Ξεκαθαρίστε τη σχέση των συστημάτων SI και G-CGS για τα ηλεκτρομαγνητικά μεγέθη. Το SI έχει τις πιο οικείες μονάδες, ενώ το G-CGS έχει συνήθως πιο απλούς τύπους, γιατί, αντί των ϵ_0 και μ_0 στις εξισώσεις του Maxwell, χρησιμοποιεί την ταχύτητα του φωτός c .

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: 22 ΒΑΣΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ

1. Διατήρηση στροφορμής, $\mathbf{L}$, απομονωμένου συστήματος

$$\left(\mathbf{L} = \sum_i \mathbf{r}_i \times \mathbf{p}_i = \mathbf{I}\boldsymbol{\omega} \right) \quad I = \sum_i \Delta m_i \rho_i^2 = \int dV \rho_M \rho^2$$

2. Διατήρηση ορμής, $\mathbf{P}$, απομονωμένου συστήματος ($\mathbf{P} = \sum_i \mathbf{p}_i$,

$$\mathbf{p}_i = m_i \mathbf{v}_i, \quad m_i = m_{oi} / \sqrt{1 - (v_i^2 / c^2)})$$

3. Διατήρηση ενέργειας, E , απομονωμένου συστήματος

$$E = E_o + E_K + E_\Delta, \quad E_o + E_K = \sum_i \sqrt{m_{oi}^2 c^4 + c^2 p_i^2} = \sum_i m_i c^2$$

1^{ος} νόμος: $dU = dQ - dW + dE_m$

4. Διατήρηση εσωτερικών χαρακτηριστικών (φορτίο, βαρυονικός αριθμός, λεπτονικοί αριθμοί κ.α.) parity, time reversal (όχι πάντα)

5. Εντροπία και ο 2^{ος} νόμος

$$S \equiv k_B \ln \Gamma_N(U, V, \dots) \equiv -k_B \sum_I P_I \ln P_I$$

$$dS = dS_{\varepsilon\xi} + dS_{\varepsilon\sigma} \quad (\text{όταν } dE_m = 0), \quad \text{όπου } dS_{\varepsilon\xi} = \frac{dQ}{T},$$

$$\boxed{dS_{\varepsilon\sigma} \geq 0 \quad [2^{\text{ος}} \text{ νόμος}]}$$

6. $dW = PdV$ κλπ, $dE_m = \mu dN$ και γενικεύσεις

$$7. \quad P_I = \frac{e^{-E_I/k_B T}}{Z}, \quad Z = \sum_I e^{-E_I/k_B T}, \quad \text{Σημαντικός τύπος}$$

$$8. \quad n_i = \frac{1}{e^{(\varepsilon_i - \mu)/k_B T} \pm 1}, \quad \text{προϋποθέσεις ισχύος; \quad Σημαντικός τύπος}$$

$$G \equiv U + PV - TS \equiv H - TS, \quad dG \leq -SdT + VdP + dE_m$$

$$9. \quad x' = x, \quad y' = y$$

$$z' = \gamma(z - v_o t), \quad ct' = \gamma(ct - v_o z / c)$$

$$\gamma = 1 / \sqrt{1 - (v_o / c)^2}$$

} Lorentz

10. $\mathbf{F}_m = -\frac{GmM}{r^2} \mathbf{r}_o$, ΓΘΣ και η ημινευτώνεια εκδοχή της

11. $\mathbf{F}_{HM} = q(\mathbf{E} + \mathbf{v} \times \mathbf{B})$, SI

12. Εξισώσεις Maxwell

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: 22 ΒΑΣΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ (συνέχεια)

$$\left. \begin{aligned} \Phi_E &= \frac{1}{\epsilon_0} Q && \Leftrightarrow \nabla \cdot \mathbf{E} = \frac{1}{\epsilon_0} \rho_e \\ K_E &= -\frac{\partial \phi_B}{\partial t} && \Leftrightarrow \nabla \times \mathbf{E} = -\frac{\partial \mathbf{B}}{\partial t} \\ \Phi_B &= 0 && \Leftrightarrow \nabla \cdot \mathbf{B} = 0 \\ K_B &= \mu_0 I + \mu_0 \epsilon_0 \frac{\partial \phi_E}{\partial t} && \Leftrightarrow \nabla \times \mathbf{B} = \mu_0 \mathbf{j} + \mu_0 \epsilon_0 \frac{\partial \mathbf{E}}{\partial t} \end{aligned} \right\} \text{(SI)}$$

$$13. \quad c = \frac{1}{\sqrt{\epsilon_0 \mu_0}}, \quad \mathbf{S} = \frac{1}{\mu_0} \mathbf{E} \times \mathbf{B}, \quad u = \frac{1}{2} \epsilon_0 \mathbf{E}^2 + \frac{1}{2 \mu_0} \mathbf{B}^2, \quad \mathbf{p} = \epsilon_0 \mathbf{E} \times \mathbf{B} = \frac{\mathbf{S}}{c^2}$$

$$14. \quad U = \int u dV = n \hbar \omega, \quad \mathbf{P} = \int \mathbf{p} dV = n \hbar \mathbf{k}, \quad L = \frac{U}{\omega} = n \hbar$$

$$15. \quad \frac{d\mathbf{p}}{dt} = \mathbf{F} \text{ (μη κβαντικός)}, \quad \frac{d\mathbf{L}}{dt} = \mathbf{M}$$

$$16. \quad \varepsilon = \hbar \omega, \quad \mathbf{p} = \hbar \mathbf{k}, \quad |\mathbf{k}| = \frac{2\pi}{\lambda}$$

$$17. \quad -\frac{\hbar^2}{2m} \left(\frac{\partial^2 \psi}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 \psi}{\partial y^2} + \frac{\partial^2 \psi}{\partial z^2} \right) + \mathcal{V}(\mathbf{r}) \psi = i \hbar \frac{\partial \psi}{\partial t} \text{ (κβαντικός)}$$

$$18. \quad \Delta x \cdot \Delta p_x \geq \frac{\hbar}{2}$$

$$19. \quad \varepsilon_K \gtrsim \sqrt{m_0^2 c^4 + 9,12 \frac{\hbar^2 c^2}{V^{2/3}} - m_0 c^2} \xrightarrow{c \rightarrow \infty} 4,56 \frac{\hbar^2}{m_0 V^{2/3}} \xrightarrow{m_0 c^2 \ll cp} 3 \hbar c / V^{1/3}$$

20. Απαγορευτική αρχή του Pauli (για όμοια σωματίδια με ημιακέραιο σπιν)

$$21. \quad E_K \geq 2,87 N \frac{\hbar^2}{m} \left(\frac{N}{V} \right)^{2/3} \quad \text{ή} \quad E_K \geq 2,32 c \hbar N \frac{N^{1/3}}{V^{1/3}} \quad \text{για } m_0 c^2 \ll cp$$

$$22. \quad \delta E = c_1 \hbar^2 / m V^{2/3}: \text{ σύγκριση του } \delta E \text{ με } k_B T \text{ ή } \hbar \omega$$

Αριθμός μονοσωματιδιακών καταστάσεων: $\frac{V V_k}{(2\pi)^3}$, όπου V_k είναι ο όγκος στο χώρο των $\mathbf{k}$.

Και ο μακρόκοσμος είναι κβαντικός

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΝΟΥΜΕΡΑ ΝΑ ΘΥΜΟΣΑΣΤΕ

Ταχύτητα φωτός, $c \approx 3 \times 10^8$ m/s

Μάζα ηλεκτρονίου, $m_e c^2 \approx 0,511$ MeV, $m_e = 9,11 \times 10^{31}$ kg

Μάζα πρωτονίου, $m_p \approx 1836,15 m_e$

Μάζα νετρονίου, $m_n \approx 1838,68 m_e$

Μάζα $m_u \equiv u$ (1/12 άνθρακα-12), $m_u \approx 1822,89 m_e$

Σταθερά βαρύτητας {στο σύστημα ($\hbar = m_e = e = 1$)}, $G = 2,4 \times 10^{-43}$

Επιτάχυνση βαρύτητας στη Γη, $g \approx 9,81$ m/s²

Σταθερά του Avogadro, $N_A \approx 6 \times 10^{23}$

Σταθερά λεπτής υφής, $a \equiv e^2 / \hbar c = \hbar / m_e a_B c = v_0 / c \approx 1/137$

Σταθερά τελείων αερίων, $R \equiv N_A k_B \approx 8,312$ J/K

Ακτίνα του Bohr, $a_B \equiv \hbar^2 / m_e e^2 \approx 0,53$ Å

Ατομική μονάδα ενέργειας, $E_0 \equiv e^2 / a_B = \hbar^2 / m_e a_B^2 \approx 27,2$ eV

Ατομική μονάδα χρόνου, $\hbar / E_0 \approx 2,42 \times 10^{-17}$ s

290° K $\leftrightarrow$ (1/40) eV, 273° K = 0° C

Ατομική μονάδα πίεσης, $P_0 \equiv E_0 / a_B^3 \approx 294$ Mbar

Αδιάστατες εντάσεις βασικών αλληλεπιδράσεων

Βαρυτική, $G m_p^2 / \hbar c \approx 5,9 \times 10^{-39}$

Ηλεκτρομαγνητική, $e^2 / \hbar c = \alpha \approx 1/137$

Ασθενής, $\alpha_w \approx 10^{-5}$

Ισχυρή, $\alpha_s \approx 1$

Περιφέρεια της Γης, $\Pi \approx 4 \times 10^7$ m

Μάζα του Ήλιου $M_H \approx 1,99 \times 10^{30}$ kg

Μάζα της Γης $M_T \approx 5,97 \times 10^{24}$ kg

$N_A m_u = 1$ g

1 eV / άτομο $\approx 96,48$ kJ/mol = 23,06 kcal/mol

1 eV = $1,6 \times 10^{-19}$ J $\leftrightarrow$ 12400 Å $\leftrightarrow$ 8065 cm⁻¹ $\leftrightarrow$ $2,42 \times 10^{14}$ Hz $\leftrightarrow$ 11600 K

1 bar = 10⁵ Pa = 0,987 atm = 750 torr = 750 mm Hg

1 AU = $1,496 \times 10^{11}$ m, 1 ly = $9,46 \times 10^{15}$ m, 1 pc = $3,0857 \times 10^{16}$ m = 3,2616 ly

Περιοχή του ορατού φάσματος:

1,66 eV {400 THz} $\leq \hbar \omega$ { f } $\leq$ 3,1 eV {750 THz}, 750 nm $\geq \lambda \geq$ 400 nm